

**ANUL 1917 ÎN ZIARUL BRAȘOVEAN
GAZETA TRANSILVANIEI.
STUDIU DE CAZ LUNILE IANUARIE - MAI**

BIANCA LUMINIȚA MICU¹

**THE YEAR 1917 IN THE *GAZETA TRANSILVANIEI*
BRASOV'S NEWSPAPER. CASE STUDY: JANUARY - MAY**

ABSTRACT

Parts of the great events during the First World War are reported in the newspaper Gazeta Transilvaniei: the catastrophe from Ciurea, the intensification of submarine warfare, The Russian Revolution and diplomatic relations ended between the USA and the German Empire.

Keywords: the year 1917, *Gazeta Transilvanie* newspaper, events.

Primul Război Mondial (1914-1918) a reprezentat un moment de cotitură în istoria întregii lumi. Istoriografia universală i-a dedicat numeroase pagini în care au fost analizate cauzele și consecințele, principalele momente și caracteristici militare, dar și numeroase biografii ale unor personalități participante la conflict.

*Gazeta Transilvaniei*², primul ziar politic al românilor din Transilvania, surprinde și el, cu cenzura de rigoare, evenimentele anului 1917; sunt știri locale, din România, dar și internaționale. Articolul face referire, însă, doar la primele cinci luni ale anului 1917, în condițiile în care ziarul încetează să mai apară sub redacția lui Ioan Făgărășan, la 9/19 mai 1917, pentru a fi reluat, în redacția lui G. Crainic, la 29 iulie/11 august 1917. Încă de la început aș vrea să amintesc faptul că, în cursul acestui an, *Gazeta Transilvaniei*, cea care din 1838 milita pentru drepturile românilor din Transilvania, pentru ideea de unitate a tuturor românilor de pe ambele versante ale Carpaților, va fi cumpărată de Arsenie Vlaicu, susținător al guvernului Tisza și dușman al ideii de

---

¹ Muzeograf, Muzeul "Casa Mureșenilor" – Brașov;
e-mail: casa_muresenilor@yahoo.com.

² Ziarul *Gazeta de Transilvania* apare la 12 martie 1838, la Brașov. Ulterior își va schimba numele în *Gazeta Transilvană* (ianuarie 1849-decembrie 1849), *Gazeta Transilvaniei* (decembrie 1849-1945), *Gazeta de Transilvania* (decembrie 1949-iunie 2009).

unire a Transilvaniei cu România³.

Catastrofa de la Ciurea

La începutul anului 1917 are loc catastrofa de la Ciurea, unul dintre cele mai grave accidente feroviare din istoria României, soldată cu peste 1.000 de victime. Despre acest eveniment vorbește o știre preluată din ziarul francez *Progres de Lyon*, în care se spune că 374 de persoane sunt decedate, iar 756 rănite⁴. Despre ”groaznica catastrofă de tren din România” oferă informații și ziarul *Times* din Londra: ”Două trenuri, pe care călătoreau vreo 2.000 de persoane, s-au ciocnit. Mai multe vagoane ale unui tren au intrat unul în altul, celălalt tren a deraiat. Cadavre de soldați, femei și copii zac pe linia ferată, între răniți se află și atașatul francez Dubail”⁵. În *Gazeta Transilvaniei* nr. 13 din 4/17 februarie 1917, este reluată știrea preluată din *Gazeta Bucureștilor* și inspirată din ziarul rusesc *Ruskoje Slovo*, în care se spune că un tren curier ce mergea spre Rusia, încărcat cu numeroși ofițeri superiori și funcționari, a deraiat lângă gara românească Ciurea, din Moldova. Evenimentul este interpretat ca un ”braț al ursitei care lovește în actorii principali ai tragediei românești”⁶, în condițiile în care cele 26 de vagoane ale trenului erau pline de ofițeri și soldați români și ruși, dar și de civili români refugiați din teritoriile ocupate de germani.

Intensificarea războiului submarin

La 1 februarie 1917 Germania a decretat ”războiul submarin fără restricții”, producând mari pagube Antantei, dar și unora dintre țările care își declaraseră neutralitatea. Importanța momentului se reflectă și în *Gazeta Transilvaniei*, care în nr. 9 din 24 ianuarie/6 februarie 1917 inaugurează o rubrică cu titlul ”Războiul de submarine înăsprit”. Aici putem citi, în primul rând, motivele pentru care Germania a adoptat această măsură extremă de a folosi submarinele ca armă împotriva dușmanilor: ”Față de intenția adversarilor noștri de a învinge armatele Austro-Ungarei și ale aliaților ei, de a nimici flotele și a înfometa populațiile lor, lupta trebuie să urmeze atât pe uscat cât și pe apă cu toate, chiar și cu cele mai severe mijloace. O întrebunțare mai pronunțată a tuturor mijloacelor de război este singurul mod de a prescurta războiul”⁷. Se înaintează ziua de 1 februarie 1917 ca dată de început a blocadei maritime conform căreia toate legăturile pe mare între Anglia, Franța și Italia vor fi tăiate: ”Zona blocată în Marea Nordică și Marea Mediterană va fi precis indicată iar pentru acostarea apelor grecești se va rezerva o fâșie de 20 de mile. Navele neutralilor vor fi protejate câtva timp dar li se recomandă de acum evi-

---

³ *130 de ani de la apariția Gazetei de Transilvania*, Brașov, 1969, p. 197.

⁴ *Gazeta Transilvaniei*, nr. 5, 14/27 ianuarie 1917.

⁵ *Idem*, nr. 2, 5/18 ianuarie 1917.

⁶ *Idem*, nr. 13, 4/17 februarie 1917.

⁷ *Idem*, nr. 8, 21 ianuarie/3 februarie 1917.

tarea zonelor blocate”⁸.

În *Gazeta Transilvaniei* nr. 10 din 26 ianuarie/8 februarie 1917 este publicat discursul ținut în ședința comitetului central al deputaților din 31 ianuarie de către Bethman Hollweg, cancelarul Imperiului German, în care este reluată ideea vinovăției Antantei de a continua războiul în condițiile în care monarhia a înaintat o ofertă de pace. Apreciază ”dorința serioasă a președintelui Wilson de a readuce pacea universală”, identificând printre principiile sale și pe cele ale monarhiei: ”libertatea mărilor, înlăturarea sistemului **balance of power**, egala îndreptățire a națiunilor (...)”⁹. Sunt enumerate și condițiile în care Antanta ar fi dispusă să încheie pace: ”(...) puterea Germaniei să fie nimicită, Alsacia-Lotaringia și ținuturile estice să le pierdem, Monarhia de la Dunăre să fie dizolvată, Bulgaria să fie înșelată din nou în privința unității ei naționale, Turcia să fie scoasă din nou din Europa și zdrobită în Asia... Noi suntem provocați la luptă pe viață și pe moarte”¹⁰. Sunt prezentate motivele pentru care războiul submarin este reluat de la 1 februarie mult mai puternic: ”Numărul submarinilor noastre s-a sporit foarte mult... Apoi al doilea punct: Recolta cea rea de bucate din lume. Aceasta pune deja acum Anglia, Franța și Italia într-o situație critică. Submarinele noastre o vor face și mai critică”. Cancelarul expune apoi situația politică și militară a imperiului ca favorizând și susținând ideea de ”înăsprire a războiului submarin”. Amintește și de sprijinul Austro-Ungariei în acest sens: ”După cum punem noi o zonă împrejurul Angliei și țărmurilor vestice ale Franței căutând a împiedica orice navigațiune cu țările dușmane, tot asemenea declară Austro-Ungaria zonă de blocare împrejurul Italiei”.

Dacă o știre din 30 ianuarie din Viena afirma că în luna decembrie a anului 1916 inamicii au pierdut 152 de vapoare, cu un total de 329.000 de tone, iar țările neutre 65 de vapoare cu o capacitate de 86.500 de tone¹¹, un articol apărut în *Gazeta Transilvaniei* nr. 50 din 6/19 mai 1917 oferea informația conform căreia în cursul lunii martie submarinele germane au scufundat 23% din tonajul întregii flote comerciale pe care a avut-o Anglia la începutul războiului.

Există și o listă a vapoarelor scufundate, iar într-una dintre știri este descris vaporul de război german *Möve*, care într-un timp foarte scurt a produs pagube însemnate flotei engleze: ”Vaporul acesta fantomă (...) se prezintă ca un vapor obișnuit până ce dispar culisele și ies la iveală tunurile. Armamentul se compune din 4 tunuri mari și 2 mici”¹², iar ”cu telegraful fără fir a putut

---

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Idem*, nr. 10, 26 ianuarie/8 februarie 1917.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Idem*, nr. 7, 19 ianuarie/1 februarie 1917.

¹² *Idem*, nr. 9, 24 ianuarie/6 februarie 1917.

prinde toate semnalele engleze”¹³.

Înăsprirea războiului submarin a produs Angliei numeroase probleme economice, urmate de proteste: ”(...) se anunță întruniri de protest contra scumpetei vieții din toate părțile Angliei. De la data introducerii prețurilor maxime din partea guvernului nu se mai aduc pe piață nici grâne nici cartofi”¹⁴. ”În urma scufundărilor înspăimântătoare de vapoare în Anglia s-a interzis orice publicare asupra importului de cereale și asupra circulației de vapoare spre a evita astfel neliniștea cea mare care s-ar manifesta în urma scăderii în cifra importului. Afară de aceasta agenția Lloyd va putea publica pe viitor listele vapoarelor scufundate numai în urma unei autorizații speciale a amiralității engleze”¹⁵. Pentru a continua activitatea muncitorilor, unele fabrici producătoare de muniție au luat decizia de a cumpăra alimente și a le înmagazina pentru câteva luni, producând însă micșorarea depozitelor și urcarea prețurilor¹⁶.

Probleme de natură economică și socială au apărut și în Spania, la Barcelona, unde ”domnește nervozitatea din cauza imposibilității de a menține circulația vapoarelor. Armatorii spanioli nu pot fi îndemnați sub niciun preț de a expedia vapoarele lor”¹⁷. Și Franța se confruntă cu aceleași probleme cauzate de lipsa alimentelor și a combustibililor care le afectează modul de viață, până atunci, liniștit și comod: ”În Franța se va introduce de la 1 martie biletele pentru zahăr, se așteaptă și introducerea biletelor pentru cărbuni. Franța duce lipsă de petrol și de sare”¹⁸.

Situația creată de Imperiul German și aliata sa, Austro-Unagria, prin înăsprirea războiului submarinelor este descrisă în *Gazeta Transilvaniei* nr. 16 din 11/24 februarie 1917, într-un articol în care presa din țările neutre încearcă să facă un total al pierderilor Antantei, ajungând la concluzia că ”succesul german este tot mai mare; pe lângă scufundările vapoarelor dușmane, trebuie luat în considerare și succesul obținut prin paralizarea unei mari părți din navigațiunea neutrală, lipsa transportului de alimente și alte materiale în Italia, reducerea fabricațiilor de muniții din Italia ca urmare a lipsei de cărbuni și oțel. Anglia nu mai poate exporta cărbuni în Franța și Italia lovindu-se de refuzul marinarilor de a mai pleca din porturile engleze de teama submarinelor. Călătoria pe mare între Franța, Anglia, Italia și Rusia a fost întreruptă iar în Rusia n-au mai sosit de 14 zile poșta și bani din Anglia”¹⁹.

---

¹³ *Idem*, nr. 31, 18/31 martie 1917.

¹⁴ *Idem*, nr. 9, 24 ianuarie/6 februarie 1917.

¹⁵ *Idem*, nr. 13, 4/17 februarie 1917.

¹⁶ *Idem*, nr. 15, 9/22 februarie 1917.

¹⁷ *Idem*, nr. 13, 4/17 februarie 1917.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *Idem*, nr. 16, 11/24 februarie 1917.

Intrarea în război a SUA

La 4 februarie 1917 agenția *Reuter* anunța că guvernul Statelor Unite ale Americii a pronunțat ruperea relațiilor diplomatice cu Germania ca urmare a declarării acesteia din urmă a înăspririi războiului cu submarine. Contelui Bernstorff, ambasadorul Germaniei în SUA, i s-ar fi înmănat pașapoartele, iar ambasadorul american în Germania, Gerard, ar fi primit ordin de a părăsi țara. Informația nu este însă confirmată oficial. ”Începerea ostilităților însă nu pare probabilă atâta timp cât nu va surveni un incident neprevăzut”²⁰. Totuși exista un plan al statului major american care prevedea pentru un caz de război concentrarea a 2 milioane de soldați până în primăvara anului 1918, iar pe urmă începerea de transportare a trupelor în Europa. Se intenționează mărirea producției de muniție, monopolizarea tuturor stațiilor de telegrafie fără fir, precum și a șantierelor particulare. Urmează a fi înființate școli de recruți în toate orașele de capitală din SUA după modelul japonez, ”spre a se prepara astfel pentru război fără intenția directă a se amesteca în conflictul european”²¹.

O știre de la Haga din 17 februarie afirmă că *Morningpost*, care până în prezent a descris situația din cercurile guvernamentale americane ca pesimistă și antigermană, admite acum că în Congres există un curent foarte puternic contra războiului: ”Numai pierderea unui număr însemnat de vapoare și de cetățeni americani ar fi în stare a impresiona această opoziție determinând conducătorii germanofili din Congres a-și da consimțământul pentru o declarație de război în contra Germaniei”²². Momentul care a determinat SUA să declare război Germaniei a fost prilejuit de torpilarea vaporului *Laconia*, la bordul căruia se aflau și două femei americane, care și-au pierdut viața. *Gazeta Transilvaniei* nr. 32 din 21 martie/3 aprilie 1917 scria că la 4 aprilie președintele Woodrow Wilson va face declarații în Congresul american referitor la intrarea în război. ”Vapoarele germane din porturile americane vor fi confiscate și folosite pentru transportul de material de război. Faptul că Wilson va mobiliza garda națională dovedește că războiul este apropiat”²³. În parlamentul german, Zimmermann, ministrul de externe, a declarat că imperiul ar fi dispus să intre la tratative cu SUA numai cu condiția ca războiul înăsprit cu submarine să nu fie redus. Agenția *Reuter* transmitea la 5 aprilie 1917, printr-o telegramă din Washington, că Senatul a primit cu 82 de voturi și 6 contra rezoluția care declară starea de război ca existentă²⁴.

---

²⁰ *Idem*, nr. 10, 26 ianuarie/8 februarie 1917.

²¹ *Ibidem*.

²² *Idem*, nr. 15, 9/22 februarie 1917.

²³ *Idem*, nr. 32, 21 martie/3 aprilie 1917.

²⁴ *Idem*, nr. 33, 25 martie/7 aprilie 1917.

Revoluția rusă

La sfârșitul lunii ianuarie a anului 1917 veneau știri despre luptele interne grave din Rusia. Se punea în discuție dizolvarea Dumei ca urmare a atacurilor sale la adresa Guvernului, măsură urmată și de alte restrângeri, cum ar fi libertatea presei²⁵. Pericolul foametei, lipsa mare de organizare a căilor de comunicație, iarna grea, înfrîngerile de pe front, toate au reprezentat motive puternice pentru populația orașului Petersburg de a se revolta și a cere pace și pâine. ”Numărul persoanelor ucise și rănite cu ocazia revoltei foametei din Petersburg se ridică la 3-400. Scenele sângeroase care au durat de luni până miercuri amintesc prin grozăvia lor de zilele revoluției din 1905”²⁶.

Situația Rusiei este descrisă într-o știre venită de la Stockholm astfel: ”Lucrătorii de la fabricile rusești au o ținută amenințătoare. Mii de fabrici sunt închise. În toate uzinele de metal, lucrătorii fac rezistență pasivă, astfel producția a fost redusă la o zecime. Poliția a descoperit lagăre de puști ascunse de muncitori. Lipsa de alimente e tot mai mare în Rusia. În Siberia sunt cantități uriașe de cereale intrate în putrefacție, din cauză că n-au fost vagoane de a transporta aceste cereale în Rusia europeană. Din cauza lipsei de combustibil orașele și satele Rusiei sunt seara și noaptea cufundate în întuneric”²⁷.

Se formează un comitet executiv alcătuit din 12 membri ai Dumei, care își ia rolul de guvern provizoriu, îndemnând populația să-i fie alături și să se întoarcă la locurile de muncă. La întrebarea ce va face țarul, dacă va trimite trupe la Petersburg pentru a înăbuși revoluția sau va declara ca bun făcut pasul comitetului executiv al Dumei, răspunde o știre din Berna: țarul a fost făcut prizonier de revoluționari în tren pe drumul de la Petersburg la Moscova și a fost silit să abdice²⁸. Agenția telegrafică publică din Petersburg face cunoscut un manifest al țarului Nicolae al II-lea, prin care acesta renunță la tron în favoarea fratelui său, Mihail Alexandrovici, și îndeamnă la organizarea tuturor forțelor pentru învingerea dușmanului²⁹. Se trece la îndepărtarea pajurelor imperiale de pe clădirile publice și prăvălii. În urma veștii despre abdicarea țarului, țarina, așa cum arată o știre din Haga din 19 martie, încearcă să se sinucidă, dar este împiedicată la timp³⁰.

Guvernul provizoriu este recunoscut de reprezentanții și atașaii militari ai Franței, Angliei și Italiei, care au declarat că sunt împuterniciți a începe relații normale cu comitetul executiv a cărui autoritate o recunosc. Sunt enumerate și cele 8 principii conducătoare ale noului guvern: amnistie generală pentru toate persoanele care au comis delikte de natură politică ori religioasă,

---

²⁵ *Idem*, nr. 4, 12/25 ianuarie 1917.

²⁶ *Idem*, nr. 23, 28 februarie/13 martie 1917.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Idem*, nr. 26, 7/20 martie 1917.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ *Ibidem*.

libertatea presei și a întrunirilor publice, desființarea tuturor restrângerilor, convocarea unei adunări constituționale alcătuită din reprezentanți aleși pe baza dreptului universal de vot, poliția va fi înlocuită cu o miliție națională aflată sub autoritatea guvernului, alegeri comunale bazate pe exercitarea dreptului electoral universal, trupele să fie consemnate în Petersburg, desființarea tuturor restricțiilor pentru soldați³¹.

Știrea revoluției din Petersburg se răspândește treptat și în provincii, acolo unde unii guvernatori refuză însă să publice comunicatele telegrafice ale noului guvern. La Petersburg domnește ideea că muncitorii, care refuză să lucreze determinând astfel paralizarea industriei rusești, vor organiza cât de curând o contrarevoluție pentru obținerea păcii; poporul rusesc e setos de pace și cere începerea imediată a discuțiilor pentru obținerea ei, considerând că nu are de validat interese în actualul război sângeros: "Muncitorii cer pâine, pace și libertate! Muncitori! Voi sunteți stăpânii Rusiei pentru că voi aveți industriile războiului în mână! Nu reluați lucrul și preparați-vă de a înfăptui aceea pentru ce veți fi chemat zilele viitoare de comitetul muncii. Noi cerem începerea pertractării păcii sub controlul nostru, afară de aceasta îndeplinirea cât mai grabnică a programului socialist și eliminarea tuturor națiunilor străine din imperiul rusesc"³². Organizațiile muncitorești au constituit un comitet care voia să exercite aceeași putere ca și guvernul provizoriu, cerându-i acestuia din urmă cu tărie încheierea unei păci separate cu Puterile Centrale: "Proletariatul rus ajunge tot mai mult la convingerea că opresorii și dușmanii lui nu sunt nemții, ungurii, austriecii și turcii de pe front ci acei care sunt acasă în Rusia și care au provocat războiul. Muncitorimea Rusiei cere pacea imediată"³³. În *Gazeta Transilvaniei* nr. 38 din 8/21 aprilie 1917 este publicată o știre din Köln în care este anunțată izbucnirea, din nou, a revoluției la Petersburg, îndreptată de data aceasta împotriva guvernului provizoriu: "Revolta actuală este mult mai gravă decât aceea din luna martie"³⁴. Se formează o comisie compusă din 30 de membri ai partidului muncitorilor ruși, care va pleca la Stockholm pentru a începe tratativele de pace cu Puterile Centrale.

Informații contradictorii menite să producă dezordine se înregistrează și în rândul soldaților. Un reprezentant al acestora a declarat că soldații sunt gata să-și jertfească viața pentru Rusia, dar și-ar dori mai mult sfârșitul războiului: "Soldații doresc și au nevoie de pace"³⁵. Un element foarte serios de dezorganizare în armată îl constituia zvonul despre o apropiată împărțire a terenurilor agricole. De aceea Sfatul muncitorilor și al soldaților a decis să

---

³¹ *Idem*, nr. 27, 9/22 martie 1917.

³² *Idem*, nr. 29, 14/27 martie 1917.

³³ *Idem*, nr. 32, 21 martie/3 aprilie 1917.

³⁴ *Idem*, nr. 38, 8/21 aprilie 1917.

³⁵ *Idem*, nr. 39, 11/24 aprilie 1917.

ceară guvernului provizoriu să interzică încheierea oricăror afaceri care se referă la pământ.

Un alt subiect abordat în paginile ziarului face referire la implicarea Angliei în revoluția din Rusia, fiind considerată nașul acestei revoluții³⁶. *Pravda* face destăinuirii ”senzaționale” asupra mașinațiunilor engleze în Rusia, în urma cărora ambasada Angliei a organizat cu o cheltuială de vreo 2 milioane de lire sterline bande negre, formate în majoritate din pușcăriași, care desfășoară cel mai sălbatic terorism în țară, profanând libertatea³⁷.

---

³⁶ *Idem*, nr. 26, 7/20 martie 1917.

³⁷ *Idem*, nr. 38, 8/21 aprilie 1917.